

Koncernkontoret

Beslutad av: Hälso- och sjukvårdsstyrelsen 2020-01-22, § 16

Diarienummer: HS 2019-00264

Datum: 2019-12-13

Västra Götalandsregionens strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Innehåll

Inledning	3
Bakgrund och begrepp	3
Grundläggande värderingar.....	4
Västra Götalandsregionens tre principer för arbetet med SRHR.....	4
1. SRHR är en del av den allmänna hälsan	4
2. God och jämlik sexuell och reproduktiv hälsa för alla	4
3. Rätten till kunskap, information, vård och service	5
Referenser	6

Inledning

Denna strategi har tagits fram i syfte att stödja och ge ökade förutsättningar för att uppnå Västra Götalandsregionens vision om det goda livet. För att nå målet att Västra Götalandsregionen ska inkludera sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i sina verksamheter krävs ett gemensamt förhållningssätt vad gäller SRHR.

Strategin beskriver de grundläggande förhållningssätt och principer som ska gälla för alla invånare i Västra Götalandsregionen. Den är en ram för förvaltningarnas handlingsplaner och åtgärder som konkretiserar arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Bakgrund och begrepp

Arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) har stöd i både den internationella och nationella rättsliga regleringen samt i regionala styrdokument.¹ SRHR är grundläggande för alla människors välmående. Området omfattar samtliga av regionens invånare genom hela livet och består av fyra delar som alla är ömsesidigt beroende av varandra: sexuell hälsa, reproduktiv hälsa, sexuella rättigheter och reproduktiva rättigheter. Enligt Guttmachers-Lancet-kommissionen² är SRHR

”Ett tillstånd av fysiskt, känslomässigt, psykiskt och socialt välbefinnande i förhållande till alla aspekter av sexualitet och reproduktion, och inte bara avsaknad av sjukdom, dysfunktion eller skada. Därför bör ett positivt förhållningssätt till sexualitet och reproduktion bekräfta den roll som njutbara sexuella relationer, tillit och kommunikation spelar för självkänslan och det allmänna välbefinnandet. Alla människor har rätt att fatta beslut om sina egna kroppar och ha tillgång till hälso- och sjukvård och andra hälsofrämjande insatser som stödjer den rätten för att uppnå sexuell och reproduktiv hälsa krävs erkännande av sexuella och reproduktiva rättigheter, som baseras på mänskliga rättigheter för alla”

Detta kan sammanfattas som att alla människor ska få tillgång till sina sexuella och reproduktiva fri- och rättigheter, den vård de behöver samt få tillräcklig kunskap för att kunna göra informerade val om sin egen kropp och reproduktion. SRHR-arbetet i Västra Götalandsregionen tar sin utgångspunkt i Guttmachers-Lancet-kommissionens beskrivning av SRHR och vilar på tre principer.

1. SRHR är en del av den allmänna hälsan,
2. God och jämlik sexuell och reproduktiv hälsa för alla,
3. Rätten till kunskap, information, vård och service.

Grundläggande värderingar

Västra Götalandsregionen strävar efter ett personcentrerat arbetssätt där verksamheter ska erbjuda en jämlik, sammanhållen och tillgänglig hälso- och sjukvård. Vården ska alltid utgå från den enskilda personens behov och erfarenheter och ges med högsta kvalitet och patientsäkerhet.

Västra Götalandsregionens strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter - tre principer

Västra Götalandsregionens strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är en riktningssvisare för regionens gemensamma utvecklingsarbete inom området SRHR. Strategin syftar till att ge vägledning och inspiration genom att presentera tre principer för önskvärda framtida tillstånd. Dessa är:

1. SRHR är en del av den allmänna hälsan

SRHR är grundläggande för människors hälsa och välmående, det är en del av den allmänna hälsan.

Sexualitet och sexuell hälsa är en viktig del av den allmänna hälsan. Individens möjligheter att uppnå bästa tänkbara sexuella och reproduktiva hälsa kan påverkas av sociala, ekonomiska och genetiska faktorer liksom av olika livsvillkor. En god sexuell hälsa har positiva effekter på fysisk och psykisk hälsa. Vid exempelvis hjärt- kärlsjukdom, cancersjukdomar och psykiatriska tillstånd kan både tillståndet i sig och behandlingar få långtgående konsekvenser för lust, sexuellt välmående och sexuell funktion. Sexuell ohälsa kan vara symtom på, eller prediktor för, annan ohälsa. Hälso- och sjukvården inkluderar SRHR i fler vårdmöten än de som specifikt handlar om sexuell eller reproduktiv problematik. Detta genomförs genom att SRHR integreras i anamnes och behandling samtidigt som information ges om biverkningar och hjälpmedel utifrån ett perspektiv om god sexuell och reproduktiv hälsa. Regionen tillgodoser behovet av specialiserad och lättillgänglig vård för personer med erfarenhet av sexuella trauman för att eftersträva en god sexuell och reproduktiv hälsa ur ett helhetsperspektiv.

2. God och jämlik sexuell och reproduktiv hälsa för alla

Alla som bor, arbetar eller vistas i Västra Götaland ska ha bästa möjliga sexuella och reproduktiva hälsa, där särskilt fokus ska läggas på de individer och grupper som idag har bristande tillgång till SRHR-relaterad hälso- och sjukvård.

Tillgänglighet till insatser, vård och service samt förutsättningar för en jämlik och tillgänglig hälso- och sjukvård ser idag olika ut för olika grupper. Personer med psykisk ohälsa, personer som lever med hiv, hbtq-personer, personer med erfarenhet av migration och personer med funktionsnedsättning är alla exempel på grupper vars sexualitet många gånger osynliggörs – både i samhället i stort och i kontakten med hälso- och sjukvård.

Västra Götalandsregionen erbjuder vård av hög kvalitet till varje individ utifrån dennes förutsättningar samt uppmärksammar de grupper som tidigare inte direkt adresserats i syfte att öka tillgången till SRHR-relaterad hälso- och sjukvård.

Det är inte ovanligt att sexualitet antas vara aktuellt enbart för personer i reproduktiv ålder, vilket kan leda till att barns och äldres sexualitet helt förbises. Hälso- och sjukvården i regionen ser istället sexualitet ur ett livscykelperspektiv, där den tar sig olika uttryck i olika faser av livet. Samtal om sexualitet och sexuell hälsa från både psykosocialt och medicinskt perspektiv genom hela livet är av stor vikt.

Hälso- och sjukvården arbetar utifrån evidens och vetenskap för att motverka skadliga normer och praktiker vilket även innebär att sexuellt våld uppmärksammas. Detta genom att vårdpersonal i regionen rutinmässigt ställer frågor om sexuellt våld med särskild hänsyn till olika individers förutsättningar. Att identifiera sexuell utsatthet ingår i anamnestagning, det bidrar till att göra medicinskt och psykosocialt omhändertagande efter sexuella övergrepp tillgängligt för alla.

3. Rätten till kunskap, information, vård och service

Alla som bor, arbetar eller vistas i Västra Götaland ska få sina sexuella och reproduktiva rättigheter tillgodosedda.

Som verksamhetsutövare, arbetsgivare och arena för demokrati har Västra Götalandsregionen ett ansvar för att tillgodose invånarnas sexuella och reproduktiva rättigheter. En central aspekt av rätten till kunskap, information, vård och service är förståelse för och bekräftelsen av individers rätt till sin egen identitet och kropp. Där ingår friheten att själv få definiera sin sexualitet och könsidentitet. Individen ska varken utsättas för, eller utsätta andra för sexuellt och könsrelaterat våld eller kränkningar. Sexuellt umgänge mellan människor utgår från frivillighet. Västra Götalandsregionen arbetar för en syn på deltagande i sexuellt umgänge vilken tar sin utgångspunkt i individens fria val att delta eller avstå.

Västra Götalandsregionen ska erbjuda hälsofrämjande, förebyggande och behandlande insatser för SRHR. Detta genom att i hög grad erbjuda testning för hiv och andra sexuellt överförbara infektioner (STI). Graviditeter, både planerade och oplanerade uppmärksammas liksom olika förutsättningar att bli förälder för olika grupper. Information om preventivmedel når unga oavsett kön och könsidentitet. Förlossningsvården är jämlik och tillgänglig för alla som föder barn inom Västra Götalandsregionen. Tolkar med SRHR-kompetens och informationsmaterial på olika språk inklusive lättare svenska finns tillgängligt. Vårdpersonal har ansvar att förmedla ett positivt förhållningssätt till sexualitet och reproduktion, ställa frågor om sexuell hälsa och att arbeta aktivt för att göra SRHR talbart.

Referenser

1. Sverige har anslutit sig till ett flertal konventioner vilka rör frågor om SRHR. Mest grundläggande är FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. FN agenda 2030 lyfter specifikt sexuell och reproduktiv hälsa. Nationellt ges SRHR tyngd rent praktiskt genom specifik lagstiftning, exempelvis diskrimineringslagen, abortlagen, smittskyddslagen och hälso- och sjukvårdslagen. Tyngd ges även på en övergripande strategisk nivå genom Regeringens proposition 2007/08:110 samt Socialstyrelsen och Folkhälsomyndighetens Underlag till nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Regionalt lyfts SRHR i Västra Götalandsregionens Budget 2019 både utifrån mänskliga rättigheter samt utifrån folkhälsa.
2. Guttmachers-Lancet-kommissionen definition av SRHR i översättning av Folkhälsomyndigheten, 2018-12-18